Lecția 4 · Constituția României

Educație socială · clasa a VII-a · Unitatea I — Sistemul politic în România

Introducere

Imaginează-ți că mâine dimineață Parlamentul votează o lege prin care o parte dintre cetățeni își pierd dreptul de vot. Legea a fost votată de aleșii poporului, după toate regulile. Poate cineva s-o oprească? Și, dacă da, cine — și în numele a ce?

Răspunsul se află într-un singur document, pe care fiecare stat democratic îl așază deasupra tuturor celorlalte legi: **Constituția**. Ea spune cum este organizat statul, ce drepturi ai și cine are grijă ca nimeni — nici măcar Parlamentul — să nu treacă peste ele.

În această lecție vei descoperi
– ce este Constituția și de ce i se spune „lege fundamentală”; – cum s-au schimbat constituțiile României odată cu regimurile politice, din 1866 până azi; – cum este construită Constituția actuală: titluri, capitole, articole, alineate; – ce valori și ce principii stau la baza statului român; – cine păzește Constituția și cum poate fi ea schimbată.

Întrebarea lecției: de ce poate fi anulată o lege pe care Parlamentul a votat-o?

Trei texte, trei epoci

Înainte să aflăm ce este Constituția, citește cum spuneau trei constituții ale României cine are dreptul să le schimbe. Completează ultima coloană: este textul unui stat democratic sau nu? După ce îți dai seama?

Anul	Ce spune textul	Stat democratic? De ce?
1938	„Constituția de față nu poate fi revizuită decât din inițiativa Regelui.”	
1952	„Constituția poate fi modificată numai prin lege votată de Marea Adunare Națională.”	
1991, revizuită în 2003	„Revizuirea poate fi inițiată de Președinte, de o pătrime dintre parlamentari sau de cel puțin 500.000 de cetățeni.”	

1. Ce este Constituția

Definiție
Constituția este legea fundamentală a unui stat, învestită cu o forță juridică superioară tuturor celorlalte legi.

Constituția conține regulile despre organizarea puterii în stat — cum se câștigă, cum se păstrează și cum se exercită — și despre drepturile și libertățile cetățenilor. De aceea i se spune „lege

fundamentală”: toate celelalte legi decurg din ea și trebuie să fie în acord cu ea. O lege care o contrazice este **neconstituțională**.

Constituția nu poate fi schimbată printr-o lege obișnuită. Ea însăși stabilește cum poate fi schimbată, iar drumul este greu, și nu din întâmplare: legea fundamentală a unui stat nu trebuie să poată fi schimbată ușor. La finalul lecției vei vedea cum se face.

Dar Constituția nu e doar un regulament. Ea este și expresia valorilor și a principiilor pe care cetățenii au ales să le împărtășească și să le lase moștenire generațiilor viitoare.

2. O călătorie în timp: constituțiile României

Constituțiile nu apar din senin. Fiecare poartă amprenta regimului politic în care a fost scrisă — iar la noi, fiecare schimbare de regim a adus o constituție nouă. România a avut, până azi, șapte constituții:

Anul	Epoca	Ce trebuie reținut
1866	**regim democratic** (monarhie constituțională)	prima constituție elaborată de români, inspirată din cea belgiană și considerată una dintre cele mai înaintate ale vremii
1923	**regim democratic** (monarhie constituțională)	Constituția României Mari, după Marea Unire din 1918
1938	**regim autoritar**	puterea se concentrează în mâinile regelui; revizuirea putea fi inițiată numai de rege
1948 · 1952 · 1965	**regim totalitar** (comunist)	drepturile erau scrise pe hârtie, dar nu erau respectate; constituțiile legitimau puterea partidului unic
1991	**regim democratic** (republică)	adoptată de Adunarea Constituantă la 21 noiembrie 1991 și aprobată prin referendumul național din 8 decembrie 1991
2003	**revizuire**	Constituția din 1991 este revizuită (Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul din 18–19 octombrie 2003), ca să permită aderarea la NATO și la Uniunea Europeană

Știai că?

Ziua de **8 decembrie**, ziua referendumului din 1991, este Ziua Constituției României și se sărbătorește din 1995.

3. Anatomia Constituției: cum este construită

Constituția României nu este o listă lungă de reguli, ci un document foarte ordonat. Are **156 de articole**, grupate în **8 titluri**:

Titlul	Ce cuprinde	Articolele
I. Principii generale	atributele statului român, forma de guvernământ, teritoriul, simbolurile naționale, limba oficială, capitala	1–14
II. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale	drepturile și libertățile garantate, condițiile în care pot fi restrânse, îndatoririle cetățenilor, Avocatul Poporului	15–60
III. Autoritățile publice	Parlamentul, Președintele, Guvernul, administrația publică, autoritatea judecătorească	61–134
IV. Economia și finanțele publice	economia națională, proprietatea, bugetul de stat, moneda națională — leul	135–141
V. Curtea Constituțională	organizarea ei și controlul constituționalității legilor	142–147
VI. Integrarea euroatlantică	aderarea la tratatele Uniunii Europene și la Tratatul Atlanticului de Nord	148–149
VII. Revizuirea Constituției	cine poate iniția revizuirea și cum se desfășoară	150–152
VIII. Dispoziții finale și tranzitorii	condițiile în care intră în vigoare Constituția	153–156

Cum citeşti o trimitere la Constituţie

Numai titlurile II și III au **capitole**, iar unele capitole au **secţiuni**. Un **articol** poate avea **alineate**, numerotate cu cifre între paranteze — (1), (2) —, iar un alineat poate avea **litere**: a), b), c). Exemplu: *art. 1 alin. (5)* înseamnă articolul 1, alineatul al cincilea.

4. Pilonii democrației: valori și principii

Un stat democratic se sprijină pe două lucruri: pe **valori** — ce apără statul — și pe **principii** — cum este construit ca să le apere.

Valorile supreme

Din lege

Constituția României, art. 1 alin. (3): România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.

Valorile supreme sunt, așadar, cinci: **demnitatea omului**, **drepturile și libertățile cetățenilor**, **libera dezvoltare a personalității umane**, **dreptatea** și **pluralismul politic**. Nu sunt o listă făcută de manual, ci textul unui singur alineat din Constituție.

Vei găsi în manuale și alte valori — libertatea, egalitatea, proprietatea, toleranța, respectul. Sunt valori reale și se află în Constituție, dar în alte articole. Cele cinci de mai sus sunt singurele pe care legea însăși le numește *valori supreme*.

Principiile

Principiul	Ce spune	Unde
suveranitatea națională	puterea aparține poporului, care o exercită prin reprezentanții săi aleși sau prin referendum	art. 2
separarea puterilor în stat	puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească funcționează separat și se controlează reciproc	art. 1 alin. (4)
supremația Constituției	respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie	art. 1 alin. (5)
egalitatea în fața legii	cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice; nimeni nu este mai presus de lege	art. 16
pluralismul	pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale	art. 8
accesul liber la justiție	orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime	art. 21

Știai că?

Și constituțiile comuniste scriau că drepturile cetățenilor sunt garantate. În realitate, ele nu erau respectate, iar frica și lipsa libertății dominau societatea. Într-o democrație, ceea ce scrie în Constituție trebuie să se vadă și în viața de zi cu zi — de aceea are nevoie de cineva care să o păzească.

5. Cine păzește legea supremă și cum poate fi schimbată

Paznicul Constituției este **Curtea Constituțională a României**. Principala ei atribuție este să verifice dacă legile respectă Constituția și să se pronunțe asupra constituționalității lor.

Din lege

Art. 142 alin. (1): Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției.
Pe înțelesul tuturor: o lege declarată neconstituțională nu se mai aplică după 45 de zile de la publicarea deciziei Curții, dacă în acest timp Parlamentul sau Guvernul nu o pun de acord cu Constituția (art. 147 alin. (1)).

Acum poți răspunde la întrebarea lecției: o lege votată de Parlament poate fi declarată neconstituțională de Curtea Constituțională, iar atunci își încetează efectele. Puterea Parlamentului este mare, dar este limitată — nu de o altă putere, ci de lege.

Cum se schimbă Constituția

Constituția se poate schimba, dar greu și niciodată în tăcere. Drumul are trei pași:

1. Inițiativa. Revizuirea poate fi propusă de Președintele României, la propunerea Guvernului, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor ori de cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării, iar în fiecare dintre aceste județe sau în municipiul București trebuie strânse cel puțin 20.000 de semnături (art. 150).

2. Votul Parlamentului. Proiectul trebuie adoptat de Camera Deputaților și de Senat, cu cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere (art. 151 alin. (1)).

3. Referendumul. Revizuirea devine definitivă numai după ce este aprobată de cetățeni, prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la adoptarea ei (art. 151 alin. (3)).

Constituția și drepturile omului

Tratatele pe care Parlamentul le-a ratificat fac parte din legile României (art. 11 alin. (2)). Dacă o lege românească ar contrazice un tratat despre drepturile omului, se aplică tratatul — în afară de cazul în care legea românească îți dă mai multe drepturi (art. 20 alin. (2)).
Așa, Declarația Universală a Drepturilor Omului, studiată la prima lecție a unității, nu a rămas acolo: ea devine regula după care se citesc drepturile din titlul II.

Rezumat

1. Constituția este legea fundamentală a statului; toate celelalte legi trebuie să fie în acord cu ea.

2. Constituția actuală a României a fost adoptată în 1991 și revizuită în 2003; are 156 de articole, grupate în 8 titluri.

3. Ea așază cele cinci valori supreme ale statului — demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea, pluralismul politic — și principiile după care statul este construit: suveranitatea poporului, separarea puterilor, supremația Constituției, egalitatea în fața legii.

4. Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției: o lege declarată neconstituțională își încetează efectele.

5. Constituția se schimbă numai prin inițiativă, vot cu două treimi în Parlament și referendum.

Verifică-te

1. Adevărat sau fals. a. Constituția României are 156 de articole. A / F · b. O lege votată de Parlament nu mai poate fi schimbată de nimeni. A / F · c. Ziua Constituției României este 1 Decembrie. A / F · d. Revizuirea Constituției poate fi propusă și de cetățeni. A / F

2. Unde caut? În ce titlu al Constituției ai căuta: dreptul la vot · moneda națională · atribuțiile Președintelui · aderarea la Uniunea Europeană?

3. Cu cuvintele tale. Explică, în cel mult cinci rânduri, ce înțelegi prin „Constituția este legea fundamentală a statului”.

Știai că?

Constituția Indiei este cea mai lungă constituție scrisă din lume, iar cea de la Monaco este cea mai scurtă. Marea Britanie nu are o constituție scrisă într-un singur text: legea ei fundamentală este alcătuită din legi scrise şi din cutume politice.
Gândește-te: dacă o țară poate funcționa fără o constituție scrisă într-un singur document, de ce am avea nevoie de una?